

FDUV:s svar på frågor om bestämmelserna om träning och stöd samt personlig assistans i den nya lagen om funktionshinderservice

24.3.2021

7 § Träning och stöd

Personer med funktionsnedsättning har rätt att få träning och stöd som de nödvändigt behöver

- 1) för att öva upp kognitiva eller funktionella färdigheter eller färdigheter som behövs vid social interaktion,
- 2) vid förändringar i livet,
- 3) för att kommunicera,
- 4) för att klara en normal livsföring,
- 5) för att fatta beslut som gäller det egna livet.

Familjen eller andra närstående till en person med funktionsnedsättning har rätt att få träning och stöd i situationer med betydande livsförändringar, om det är nödvändigt för att tillgodose syftet med servicen för personen med funktionsnedsättning.

Träning och stöd kan ordnas för familjen eller andra närstående till en person med funktionsnedsättning när det behövs för att de mål som i klientplanen angetts för träningen och stödet till personen ska nås.

Träningens och stödets mål och innehåll samt dess nödvändiga kvantitet och varaktighet samt sättet för genomförande ska bestämmas enligt de individuella behoven hos personen med funktionsnedsättning. Träning och stöd ges som personlig service eller service i grupp eller i kombination med annan service. Servicen omfattar behövliga transporter för genomförandet av servicen om personen har särskilda svårigheter att röra sig och på grund av sitt funktionshinder inte utan oskäligt stora svårigheter kan anlita offentlig trafik.

3. Anser ni att paragrafförslaget behöver ändras?

Ja

Nej

4. Om ni svarade ja, hur skulle ni ändra paragrafförslaget?

FDUV ser 7§ som en nödvändig paragraf som behövs för att uppväga de tjänster som nu finns i specialomsorgslagen. Samtidigt anser vi att paragrafen är för begränsande och borde ännu utvecklas. Såsom den nu är formulerad svarar den inte på de behov och tjänster som personer och familjer idag kan få via nuvarande specialomsorgslag.

Vi oroar oss för att det i paragrafen och i motiveringarna inte kommer tillräckligt tydligt fram behovet av att få träning och stöd kontinuerligt. Detta måste förtydligas och stärkas i lagstiftningen. Ur själva lagtexten framgår inte tillräckligt tydligt att tjänsterna i paragrafen kan erbjudas tills vidare, vilket betyder att de är fortgående. Behov av träning och stöd kan även finnas i situationer där det inte är frågan om betydande livsförändringar. Personer med funktionsnedsättning kan behöva träning och stöd när det gäller anpassning till dagligt liv (t.ex. åka buss), vilket borde beaktas i lagförslaget.

Enligt nuvarande lagförslag är det inte heller tydligt vilka tjänster som är behovsprövade eller anslagsbundna. Detta kan leda till att personer med funktionsnedsättning blir utan det stöd som de behöver för att kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Därför borde träning och stöd garanteras som en subjektiv rättighet eller det borde tydligare specificeras vilka tjänster som är subjektiva respektive anslagsbundna. Detta gäller speciellt i fall där behovet för stöd både är centralt för en normal livsföring och kontinuerligt.

De tjänster som erbjuds till familjen och närstående, till exempel kommunikationsträning, träning vid olika förändringar samt handledning och rådgivning, måste vara subjektiva rättigheter. Även anhöriga och närstående borde vara berättigade till träning och stöd, vilket borde framgå tydligare ur både lagtexten och motiveringarna. Det måste finnas stöd även för familjemedlemmarna att anpassa sig till betydande livsförändringar, kommunikationsträning och flyttförberedelse.

Gruppservice får inte bli det enda alternativet. I paragrafen om träning och stöd borde rätten till personlig service ytterligare betonas. Det finns en uppenbar risk att man i praktiken erbjuder tjänsten som gruppservice. Det är fortfarande vanligt att personer med intellektuell funktionsnedsättning erbjuds tjänster i grupp, såsom gruppboende och dagverksamhet trots att många önskar mer individuella tjänster. Därför är det ytterst viktigt att ännu starkare poängtera att tjänsterna måste utgå från personens individuella behov.

Bestämmelserna kring stöd för beslutsfattande är vaga. Det måste stärkas både på paragrafnivå och i motiveringarna. För att kunna stödja på bästa sätt behöver myndigheterna erbjuda träning och utbildning i att stödja vid beslutsfattande. Anhöriga och närstående kan ha en central roll men det är viktigt att det finns flera närstående involverade som ett stöd för personen. Fastän detta nämns i motiveringarna borde det också lyftas fram i själva paragrafen.

Träning inför arbetslivet borde helst ingå som egen tjänst. Det är en uppenbar brist när det gäller träning inför arbetslivet att det inte ingår i paragrafen. Vi föreslår därför att tjänsten läggs till som punkt 6) Träning och stöd för arbetslivet. För att personer med intellektuell funktionsnedsättning ska ha en reell möjlighet att få arbete på den öppna

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

arbetsmarknaden behövs träning och stöd. Träning och stöd borde nämnas i paragrafen och om det inte är möjligt så i alla fall i motiveringarna.

5. Anser ni att motiveringarna till paragrafförslaget behöver ändras?

Ja

Nej

6. Om ni svarade ja, hur skulle ni ändra motiveringen?

Angående ändringar och förtydligande i motiveringarna, se svar på fråga 4. Utöver dessa vill vi på FDUV betona vikten av rätten till rehabiliterande dagvård. Enligt motiveringarna (s.128) kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas via paragrafen för träning och stöd för de barn med funktionsnedsättning som har ett nödvändigt behov av tjänsten för att stöda deras delaktighet. Vi anser att det är oerhört viktigt att rätten till småbarnspedagogisk verksamhet bevaras i motiveringarna.

8 § Personlig assistans

Personer med funktionsnedsättning har rätt att få personlig assistans om de nödvändigt och upprepade gånger behöver en annan persons hjälp för att klara sig

- 1) i de dagliga sysslorna,
- 2) i arbete, studier eller annan verksamhet som främjar delaktighet som ordnas med stöd av någon annan lag, eller
- 3) i fritidsverksamhet eller socialt deltagande.

Syftet med personlig assistans är att den ska hjälpa en person med funktionsnedsättning att förverkliga egna val på lika villkor som andra i sådana funktioner där ett funktionshinder hindrar att funktionen görs av personen själv. För att personlig assistans ska kunna ordnas förutsätts det att personen med funktionsnedsättning har resurser att definiera assistansens innehåll. Med personlig assistans svarar man på sådana behov som i huvudsak förutsätter andra insatser än vård, omsorg eller säkerställande av säkerheten för personen med funktionsnedsättning eller för någon annan.

Trots det som föreskrivs i 2 mom. kan det i den personliga assistansen som en del av servicen som helhet ingå sådana vårdåtgärder som är nödvändiga för att personen ska klara sig självständigt och som han eller hon utan funktionshindret skulle kunna utföra själv. En förutsättning för utförandet av dessa vårdåtgärder är att landskapets affärsverk ger personen med funktionsnedsättning och hans eller hennes assistent den introduktion i åtgärderna som de individuella behoven hos personen med funktionsnedsättning förutsätter, samt möjlighet till kontinuerlig handledning.

En person med funktionsnedsättning har i fråga om de funktioner som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten rätt att få personlig assistans i den utsträckning det är nödvändigt. Dessutom har en person med funktionsnedsättning rätt att få personlig assistans i fråga

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

om de funktioner som avses i 1 mom. 3 punkten minst 30 timmar per månad, om inte ett lägre timantal räcker till för att tillförsäkra personen nödvändig hjälp.

7. Anser ni att paragrafförslaget behöver ändras?

Ja

Nej

8. Om ni svarade ja, hur skulle ni ändra paragrafförslaget?

Vi anser att följande formulering bör slopas:

”För att personlig assistans ska kunna ordnas förutsätts det att personen med funktionsnedsättning har resurser att definiera assistansens innehåll.”

I det nuvarande lagförslaget har man skärpt bestämmelserna om personlig assistans och resurskravet, alltså att personlig assistans bara kan erbjudas till personer som kan definiera sina behov och assistansens innehåll. På FDUV anser vi att resurskravet är diskriminerande och försätter olika funktionshindergrupper i en ojämlik situation. Ett skärpt resurskrav skulle nämligen innebära att ännu färre än i dag skulle ha rätt till personlig assistans. Främst personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism skulle bli utan, även om personlig assistans märkbart kunde främja deras rätt till ett liv på jämlika villkor. Vi har sett många medlemmar få ett mer självständigt och innehållsrikt liv tack vare personlig assistans. Vi påpekar även att den ursprungliga tanken bakom den nya funktionshinderlagen var att slopa resurskravet.

Personlig assistans kan ordnas på flera olika sätt och ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning oberoende av diagnos. Arbetsgivarmodellen fungerar inte för alla och i den modellen skulle resurskravet oberoende finnas kvar. I de övriga modellerna bör resurskravet slopas. Även intressebevakarnas roll borde förtydligas.

Paragrafen om träning och stöd kan inte ersätta personlig assistans. Den kan bli ett bra komplement för ett mer skräddarsytt stöd för vår målgrupp, men ersätter inte möjligheten till personlig assistans. I slutändan handlar det mycket om resurser. Det är kanske billigare med stöd i grupp än personlig assistans. Men om stödet inte fungerar för den enskilda personen har det konsekvenser för hans välbefinnande, vilket kan innebära mer kostnader för samhället.

Personlig assistans ska hjälpa personer med funktionsnedsättning till ett självständigt liv, det handlar inte primärt om vård och omsorg och säkerhet. Personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning har också rätt till ett självständigt liv och det finns många möjligheter att stödja dem till självbestämmande, t.ex. med olika kommunikationshjälpmedel och genom att utveckla metoden stöd för beslutsfattande. Formuleringen om vård, omsorg eller säkerhet är en skärpning från tidigare lagförslag och om den fortsätter att ingå i lagtexten kommer det i praktiken att leda till att personer med intellektuell funktionsnedsättning och andra som tidigare fått personlig assistans blir utan.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Vi känner även till oron för att det inte finns tillräcklig med assistenter. Det kan bero på de dåliga lönerna och osäkra arbetsförhållandena. Detta borde åtgärdas genom gemensamma strävanden för bättre arbetsförhållanden. Vi kan inte utesluta en grupp på grund av detta. Som människorättsorganisationer kan vi inte stödja en modell som diskriminerar en viss grupp.

Personlig assistans borde även vara möjligt för deltagande i samhällelig verksamhet, vilket borde skrivas in i lagtexten. Dessutom borde personlig assistans beviljas oberoende av var personens med funktionsnedsättning bor.

Allmänt taget anser vi att lagförslagets begrepp *vård, omsorg, säkerhet, sjukvård* och *assistans* är oklara och borde förtydligas, antingen i själva lagtexten eller i motiveringarna.

9. Anser ni att motiveringarna till paragrafförslaget behöver ändras?

Ja

Nej

10. Om ni svarade ja, hur skulle ni ändra motiveringen?

Se föregående svar.

9 § Tillhandahållande av personlig assistans

Personlig assistans tillhandahålls i enlighet med 8 § i landskapslagen eller 24 § 4 mom. eller 27 § i valfrihetslagen eller i enlighet med den arbetsgivarmodell som avses i 10 § i denna lag. Utöver de sätt för tillhandahållande som avses i landskapslagen eller valfrihetslagen ska landskapet ha tillgång till en arbetsgivarmodell.

När landskapets affärsverk fattar beslut om sätten att tillhandahålla personlig assistans ska affärsverket beakta de åsikter som personen med funktionsnedsättning har och det behov av hjälp som fastställts i klientplanen samt livssituationen som helhet. Ytterligare bestämmelser om användning av arbetsgivarmodellen finns i 10 § 2 mom. En anhörig eller någon annan närstående till en person med funktionsnedsättning kan av särskilda skäl utses till personlig assistent, om detta är förenligt med personens intressen.

Vikariearrangemangen för personlig assistans när assistenten är frånvarande och när anställningsförhållandet upphör ska antecknas i klientplanen och i ett beslut enligt 45 eller 46 § i socialvårdslagen.

11. Anser ni att paragrafförslaget behöver ändras?

Ja

Nej

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

12. Om ni svarade ja, hur skulle ni ändra paragrafförslaget?

Det borde ingå i själva lagtexten att myndigheterna ska vara ansvariga för att erbjuda kundsedel- och köptjänstmodellen (utan resurskrav) vid sidan av arbetsgivarmodellen. Alla dessa modeller borde finnas tillgängliga i samtliga välfärdsområden.

Vi anser också att myndigheterna borde vara ansvariga för tillhandahållandet av lämpliga assistenter som motsvarar behovet. Det är oerhört viktigt att rätten till assistans på sitt eget modersmål beaktas i lagförslaget.

13. Anser ni att motiveringarna till paragrafförslaget behöver ändras?

Ja

Nej

14. Om ni svarade ja, hur skulle ni ändra motiveringen?

Se föregående svar.